

A42

3527p

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
М.П. ДРАГОМАНОВА

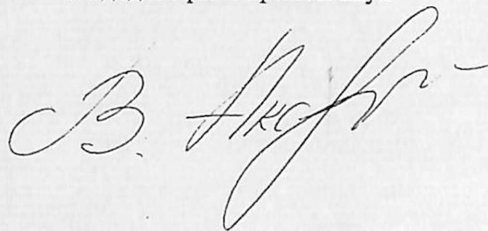
АКСЬОНОВА ВІРА ІГОРІВНА

УДК 316.37; 316.77; 378; 87.9

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК
ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ**

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2012

8761

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
Базалук Олег Олександрович,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
професор кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Воронкова Валентина Григорівна,
Запорізька державна інженерна академія,
завідувач кафедри менеджменту організацій;

кандидат філософських наук
Свириденко Денис Борисович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, докторант.

Захист відбудеться 01 лютого 2013 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «27» грудня 2012 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В.Крохмаль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження викликана динамічністю сучасної інтелектуальної сфери, конструктивними змінами самої епістемологічної ситуації в філософській науці, появою нових проблемно-тематичних пріоритетів, теоретико-методологічних підходів, неухильним зростанням філософських знань. В умовах глобального інформаційно-комунікативного суспільства міжкультурна комунікація висувається на передній план, яка обумовлена формуванням нового інформаційного простору – інформаціоналізму, що базується на широкому доступі до комп'ютеру, Інтернету, можливостей вільного обміну інформацією. Тому зростає потреба у філософському осмисленні іманентної сутності міжкультурної комунікації та поглиблення знання про її природу, сутність, динаміку, структуру; актуалізацію міжкультурної комунікації в умовах посилення імміграційних тенденцій, пов'язаних з глобалізацією, інтеграцією, міграційними тенденціями, вестернізацією культури, що потребує адаптації людини до конкретного соціуму та формування відповідної комунікативної культури; важливістю міжкультурної комунікації у розвитку інтеграційних процесів та пов'язаних з ними діалогу (полілогу) культур як гаранта існування цивілізації, що потребує самоорганізації аутопоезисних (віртуальних) самореферентних систем; існуванням людини в інформаційному суспільстві, що залежить від рівня її взаємодії з середовищем та консенсусної взаємодії суб'єктів комунікації, здатності системи до самовідтворення у єдиному глобальному просторі. Актуальність дослідження виходить з того, що комунікативна парадигма формується в умовах інформаційного суспільства, в контексті якого інформаційно-комунікативні технології представляють собою найважливішу сторону цивілізації. В сучасних філософських дискурсах найважливіше місце займають гносеологічні, онтологічні та аксіологічні чинники міжкультурної комунікації та розвиток кроскультурних комунікацій в епоху постмодерну. В глобальному інформаційно-комунікативному просторі світ і суспільство розгортаються через призму комунікації, що потребує адекватного аналізу даного феномена. Це вже привело до виникнення нового явища у світовому розвитку, що отримало назву «глобальна революція у спілкуванні». Отже, актуальність дисертаційної роботи зумовлена необхідністю аналізу моделей функціонування суспільства в нових умовах, що є логічним розвитком теорій «мережевого суспільства», «нетократії», в основі яких володарі інформаційних мереж, що пронизують постіндустріальні цивілізації (А. Бард та Я. Зодерквіст).

Ступінь наукової розробки теми. Стан розробки міжкультурної комунікації знайшов своє відображення у філософсько-методологічних підходах, до числа яких слід віднести: 1) екзистенційний (К. Ясперс, А. Камю, Ж.-П. Сартр); 2) герменевтичний (Х.Г. Гадамер, В. Дільтей, П. Рікер); 3) кібернетичний (Н. Вінер, К. Шеннон, У. Уівер); 4) структуралістський (Р. Барт); 5) лінгвістичний (Ф. де Соссюр, Е. Бенвеніст, Т. ван Дейк); 6) семіотичний (Ч. Пірс); 7) культурологічний (Х. Маклюен, А. Моль);

8) біхевіористський (Д.Б. Уотсон); 9) структурно-функціональний (Т. Парсонс, Р. Мертон, Н. Луман); 10) символічний інтеракціонізм (Дж. Мід); 11) етнометодологічний (Т. Гарфінкель); 12) комунікативно-практичний (Ю. Габермас, К. Апель, Г. Дебор); 13) аналітико-мовленнєвий (Л. Вітгенштейн, М. Дамміт, Г. Бейкер). Термін «міжкультурна комунікація» з'явився у 70-х рр. ХХ ст., коли вийшла книга Є. Хола і Д. Трагера «Культура як комунікація», у якій вперше було запропоновано термін «міжкультурна комунікація» і визначено тісний зв'язок між культурою і комунікацією. У 1970-рр. термін «міжкультурна комунікація» розглянуто у вузькому значенні у праці Л. Самовара і Р. Портера «Комунікація між культурами». Термін «міжкультурної комунікації» досліджували Е. Голл, К. Клакхон, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар, К. Бергер, С. Хантінгтон, Е. Гірш, Г. Хофстеде, С. Даль. Сьогодні термін «міжкультурна комунікація» базується на класичній позитивістській методології, системному та діалектико-синергетичному методах і підходах. Важливе місце відіграв концепція комунікативного дискурсу Ю. Габермаса, у тлумаченні якого дискурс означає довершену мовну ситуацію, коли зовнішні обставини не впливають на аргументи, які використовуються для пояснення явищ соціального буття. Вирішенням проблем людського буття у соціальних вимірах, висвітлених через призму міжкультурної комунікації, займалися такі західні філософи, як К.-О. Апель, О.-Ф. Больнов, М. Бубер, Д. Бьоглер, Л. Вітгенштейн, Х.Г. Гадамер, І. Гофман, Е. Гуссерль, В. Дальмасер, Г. Дебор, В. Кульман, Н. Луман, Г.М. Маклюен, М. Рідель, П. Ульріх, Ю. Габермас, В. Хьосле, К. Ясперс та інші. Істотний вклад у розробку глобального інформаційно-комунікативного простору внесли праці Р. Арона, Д. Белла, З. Бжезинського, О. Тоффлера, Р. Робертсона, І. Валлерстайна, Е. Гідденса, М. Кастельса, Ф. Фукуями, М. Уотерса, С. Гантінгтона; українських вчених – В. Андрущенко, О. Базалука, В. Бежа, Є. Бистрицького, І. Бондаревич, В. Волинка, В. Воронкової, С. Кримського, В. Ляха, М. Поповича, В. Пазенка, М. Степика; російських вчених – І. Фролова, М. Моїсєєва, П. Капіци, М. Іноземцева, В. Загладіна, О. Панаріна, А. Уткіна. У їх доробках суспільство розглядається як мережа комунікацій, які створюють можливість самовідтворення суспільства (Н. Луман), так як комунікація представляється як активне середовище, що самоорганізується. Проблематику комунікативної філософії активно розробляють М. Гаврилов, Е. Герасимова, І. М'язова, А. Єрмоленко, А. Ішмуратова, Н. Колотілова, С. Куценал, В. Лях, В. Пазенок, Л. Ситниченко. На думку сучасних вчених, не економічна сфера суспільства, а комунікація є найважливішим явищем глобального комунікативного суспільства, яке відображає сутність людини та визначає характер взаємодії з іншими людьми. Для побудови сучасного комунікативного простору використовуються категорії «свій» та «чужий», «революції у комунікації», що знайшли своє відтворення у доробках М. Бубера, Б. Вальденфельса, Е. Левінаса, К. Мальцевої, С. Франка, Н. Шульгіної. Важливою особливістю інформаціоналізму являється створення нового вільного інформаційного простору, що веде до інформаційної єдності людства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Загальний напрям дисертаційної роботи пов'язаний із науковим тематичним планом кафедри філософії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди» на 2008-2011 рр. по темі «Проблема освіти у світлі нових ноосферних концепцій», що включена до державного реєстру України за № 0106U002641 (2009-2011 рр.), а також з темою дослідження кафедри соціально-гуманітарних наук Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету «Соціально-філософські аспекти формування професійної культури майбутніх авіафахівців» (затвердженої рішенням вченої ради академії, протокол №1 від 10 березня 2011 р.), в контексті якої автор виконує тему: «Міжкультурна комунікація як фактор формування глобального інформаційно-комунікаційного простору». Тема дисертації затверджена вченою радою Кіровоградської державної льотної академії України (протокол № 7 від 18 листопада 2010 р.).

Мета дослідження – побудова концепції міжкультурної комунікації глобального інформаційно-комунікативного соціуму (описово-аналітичний тезаурус), що дозволяє здійснювати міжкультурний вплив у «цивілізаційних формах» шляхом теоретичного синтезу парадигмальних дискурсів інформаційного суспільства.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади міжкультурної комунікації як головного атрибуту життєдіяльності суспільства і наукові підходи до феномена міжкультурної комунікації;
- виявити специфіку ціннісних орієнтацій особистості у комунікативній практиці глобального комунікативно-інформаційного суспільства у контексті онтологічних та аксіологічних засад міжкультурної комунікації;
- здійснити соціодіагностику деформацій міжкультурної комунікації для визначення реального стану процесів, пов'язаних з глобалізацією, інтеграцією, міграційними тенденціями, вестернізацією культурн, та розкрити сутність акультурації і культурної дифузії;
- розробити концепцію комунікативної культури особистості як регулятивного ядра функціонування міжкультурної комунікації, в основі якої механізми самоорганізації аутопоетичних самореферентних систем;
- здійснити аналіз кроскультурних комунікацій комунікативного простору епохи постмодерну, в яку занурюється антропний спостерігач, і розробити концепцію трансформації особистості від мовленнєвої до комунікативної як ефективного ядра функціонування міжкультурного спілкування;
- обґрунтувати сутність міжкультурної комунікації як системоутворюючого чинника сучасної інформаційної культури, що являє собою процес взаємодії між суб'єктами комунікаційного процесу;
- визначити напрями ефективності детермінантів міжкультурної комунікації глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

Об'єктом дослідження є феномен міжкультурної комунікації як соціальний вимір сучасності.

Предметом дослідження – детермінанти оптимізації міжкультурної комунікації в умовах глобального інформаційно-комунікативного простору.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети широко використовувалися методи: аксіоматичний – для побудови системи аксіом (постулатів) і виведення гіпотези та отримання наукового підтвердження формування концепції міжкультурної комунікації, що забезпечує ефективну саморегуляцію соціуму; наукової абстракції і нелінійного (індетермінованого) мислення – з метою виявлення міжкультурної комунікації як атрибуту життєдіяльності сучасного соціуму; історичного і логічного аналізу – для дослідження і обґрунтування основних характеристик онтологічних та аксіологічних засад міжкультурної комунікації; структурно-функціональний та структурно-системний – для розкриття основних характеристик, рівнів, видів, типів, форм міжкультурної комунікації; структурно-логічного моделювання – для словесного опису концептуальних підходів міжкультурної комунікації як соціального виміру сучасності; компаративістський – для порівняння концептуально відмінних типів міжкультурної комунікації у різних типах соціуму; аналогії, аналізу і синтезу, індукції і дедукції – для розробки структурно-логічних моделей формування та розвитку міжкультурної комунікації глобального комунікативно-інформаційного суспільства. У процесі дослідження використовувались діалектичний, синергетичний, семіотичний та коеволуційний методи і підходи щодо вироблення напрямів оптимізації міжкультурної комунікації. Дисертаційна робота ґрунтується на принципах теорії самоорганізації, аутопоезисних самореферентних систем і мережного спілкування та теорії дисипативних структур, які збагачують принципи діалектики і формують діалектико-синергетичний метод, здатний осмислити складні проблеми сучасності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формуванні концепції міжкультурної комунікації в умовах глобального інформаційно-комунікативного суспільства шляхом теоретичного синтезу парадигмальних дискурсів інформаційного суспільства.

У межах дисертаційного дослідження обґрунтовано низку положень, що розкривають його логіку та конкретизують наукову новизну:

Вперше:

- виявлено специфіку ціннісних орієнтацій у комунікативній практиці глобального комунікативно-інформаційного суспільства, в контексті якого проаналізовано онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації, в основі яких компаративно-аксіологічний метод, що розглядає цінності комунікації як «культурні коди», розшифрування яких дозволяє здійснювати міжкультурний вплив у «цивілізаційних формах»; сформовано сучасну методологію аксіологічного моделювання міжкультурної комунікації з акцентом на комунікативний розвиток особистості, який передбачає побудову системи

цінностей на чотирьох рівнях: глобальному чи загальнолюдському, етнокультурному чи рівні певних культур, соціальних спільнот та особистості;

- розроблено концепцію трансформації особистості від мовленнєвої до комунікативної як ефективного ядра функціонування міжкультурної комунікації, в основі якої ідея про самоорганізацію аутопоезичних самореферентних систем і мереже спількування у джойнерових товариствах як відносно нових формах спількування, зроблено висновок, що в сучасному інформаційному середовищі формується сучасна концепція комунікативної культури глобального соціуму і спількування;

- визначено напрями ефективності детермінантів міжкультурної комунікації щодо удосконалення глобального комунікативно-інформаційного простору, в основі якого соціоекономічні, соціополітичні, соціокультурні, соціоінституційні, соціоправові трансформації, котрі мають оптимізувати комунікативний світ, щоб сприяти адаптації людини до глобального соціуму.

Удосконалено:

- феномен міжкультурної комунікації як головного атрибуту життєдіяльності суспільства, що розвивається в умовах глобального комунікативно-інформаційного суспільства, виявлено, що міжкультурна комунікація виступає якісною характеристикою нового етапу людської цивілізації, сприяє «революції у спількуванні»; запропоновано авторське визначення міжкультурної комунікації як системи комунікативних відносин, що представляє собою цілісність, яка закріплюється у вигляді певної системи символів, які виступають найважливішою умовою суспільної діяльності людей та їх взаємодії, соціально зумовлений процес передачі і сприйняття інформації як на рівні міжособистісного, так і масового спількування по різних каналах і за допомогою різних засобів спількування;

- обґрунтовано сутність міжкультурної комунікації як системоутворюючого чинника сучасної інформаційної культури, що являє собою процес взаємодії між суб'єктами комунікативного процесу і реалізується на основі діалогічності і полілогічності комунікації як консенсусної взаємодії (У. Матурана) та здатності системи до «самовідтворення» (автопоезису), яка приводить до утворення онлайн-товариств і різкого розширення міжкультурної комунікації.

Набули подальшого розвитку:

- соціодіагностика деформацій міжкультурної комунікації в умовах розгортання культурної глобалізації, що дозволила визначити стан процесів комунікативного простору, пов'язаний з глобалізацією, інтеграцією, міграційними тенденціями, вестернізацією культури, що потребують вироблення культурної адаптації та «взаємодії свідомостей» особистостей; розкрито сутність акультурації як процесу освоєння цінностей «чужої» культури та культурної дифузії як просторового впливу культурних досягнень одних суспільств на інші;

- розвиток кроскультурних комунікацій в умовах інформаційно-комунікативного простору постмодерну, що полягає у визначенні багатоманітності шляхів розвитку комунікації як результату зростаючої

культурної багатоманітності світу з акцентом на автономію, різноманітність індивідуальних і соціальних форм, плюралізм і відкриту демократію, поглиблення таких принципів, як децентрація, невизначеність, фрагментарність, плинність, контекстуальність, що націлені на «деконструкцію» і «деструкцію» буття.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані положення, ідеї та узагальнення можуть використовуватися для розробки філософії комунікації в умовах глобалізованого соціуму, розробки комунікативної парадигми сучасного українського суспільства. У зв'язку з посиленням ролі міжкультурної комунікації в сучасному житті виникає можливість включити у відповідні навчальні дисципліни (комунікативістика, кроскультурні дослідження, філософія міжкультурної комунікації, лінгвістична комунікативістика та інші) результати цього дослідження. Вони знайдуть практичне застосування: при розробці курсів навчальних дисциплін (теорія міжкультурної комунікації, історія міжкультурної комунікації, соціологія міжкультурної комунікації, психологія міжкультурної комунікації); програм наукових досліджень оптимізації управління міжкультурною комунікацією в умовах трансформації сучасного українського суспільства, а також рекомендацій для управління міжкультурною комунікацією в Україні.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною аналітичною роботою. Всі результати отримані безпосередньо автором, наукові праці виконані без участі співавторів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та ідеї дисертаційного дослідження доповідались на засіданні кафедри філософії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди», на міжнародних та всеукраїнських конференціях та читаннях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Зародження та розвиток українського цивілізаційного простору: проблеми національного державотворення, духовної та культурної самобутності українського народу», приуроченої 1500-річчю виникнення української державності та 20-ій річниці відродження державної незалежності України» (Ужгород, 2011); Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграційна політика України в умовах глобалізації» (Запоріжжя, 2011); Третіх Всеукраїнських Кулішевих читаннях з філософії етнокультури, присвячених пам'яті С.Б. Кримського (Чернігів, 2011); VI Всеросійській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Професійно компетентная личность в мировом образовательном пространстве» «Кроскультурная коммуникация в аспекте информационного межсубъектного взаимодействия» (Новосибірськ, Росія, 2012); XVII науково-технічній конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА «Теорія і тактика ефективного управління» (Запоріжжя, 2012); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Концептуальні засади європейського вибору України» (Запоріжжя, 2012); Міжнародній науковій конференції «Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій та процесів» (Запоріжжя,

2012); Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Філософія культури: мова – раціональність – освіта» (Донецьк, 2012).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 16 наукових працях, з яких: 9 статей – у наукових фахових виданнях з філософських наук, 2 статті – в інших наукових виданнях; 5 – опублікованих тез конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Відповідно до мети і завдань дослідження дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (поділених на підрозділи), висновків, списку використаних джерел (265 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 212 сторінок, основна частина дисертації – 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, визначено мету, завдання об'єкт і предмет дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; розкрито наукову новизну, охарактеризовано практичне значення, наведено відомості про апробацію, а також подано інформацію про публікації за темою дослідження, визначено структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** – «Теоретико-методологічні засади міжкультурної комунікації на етапі трансформації сучасного українського суспільства» – обґрунтовано соціально-філософські засади міжкультурної комунікації як головного атрибуту глобального комунікативно-інформаційного суспільства; розкрито сучасні наукові підходи до вивчення феномена міжкультурної комунікації; визначено специфіку ціннісних орієнтацій міжкультурної комунікації в контексті онтологічних та аксіологічних засад.

У **підрозділі 1.1** – «Теоретико-методологічні засади міжкультурної комунікації як головного атрибуту життєдіяльності суспільства» – проаналізовано міжкультурну комунікацію, яка впливає на всі сфери життєдіяльності індивіда, що дає можливість говорити про інформаційну природу людського суспільства та його комунікативну природу. В науковому дослідженні поєднуються методологічні здобутки декількох парадигм: 1) синергетична дозволяє проаналізувати міжкультурну комунікацію як нелінійну систему, яка розвивається в нелінійному просторі; 2) системна та структурна дозволяють розглянути міжкультурну комунікацію як складну соціальну систему, яка має декілька підсистем, що постійно взаємодіють з навколишнім середовищем; 3) діалектико-синергетична дозволяє пояснити особливості розвитку міжкультурної комунікації в контексті самоорганізації зв'язків; 4) структурно-функціональна та інституціональна дозволяють розкрити зміст політичних та економічних зрушень в суспільстві; 5) антропологічна дозволяє проаналізувати соціо-антропологічні, соціо-економічні та соціокультурні виміри міжкультурної комунікації в умовах інформаційної єдності людства. При проведенні методологічного аналізу використовуються наступні методи комунікативістики: 1) порівняльний – для аналізу різних форм і

відів міжкультурної комунікації; 2) метод конверсаційного (дискурсивного) аналізу мови; 3) метод контекстного аналізу; 4) метод фреймового моделювання; 5) метод комунікативної реконструкції. Кроскультурний підхід передбачає толерантність всіх етнічних менталітетів та їх мовленнєвих конструктів, що розуміється як взаємопроникнення мовленнєвих світів і культур. Досліджено, що міжкультурна комунікація як головний атрибут життєдіяльності суспільства виступає якісною характеристикою нового етапу людської цивілізації, що приводить до формування «цілісного поля» глобального соціуму і представляє собою соціорегулятивний механізм впливу на процеси трансформації сучасного українського суспільства.

У підрозділі 1.2 – «Сучасні наукові підходи до вивчення феномена міжкультурної комунікації» – з'ясовано наукові підходи до вивчення міжкультурної комунікації та доведено, що у залежності від виду соціуму формуються відповідні типи міжкультурної комунікації: 1) класично-традиційний; 2) модерно-універсально-неомодерний; 3) відкрито-онтологічний соціум-інтерсоціум; 4) закрито-екзистенційний соціум-інтерсоціум; 5) дифузно-онтологічний соціальний соціум. Виокремлено роботи вчених, які внесли вклад в дослідження теорії інформації, пов'язаної з кібернетичними концепціями Н. Вінера і К. Шеннона, Р. Гіляревського, А. Урсула, В. Корогодіна. З позицій соціосинергетики теорія міжкультурної комунікації представлена у працях В. Беха, Л. Василенка, В. Воронкової, І. Доброправової, Д. Чернавського, які акцентують увагу на комунікації як самоорганізуючій системі. Термінологічний апарат постмодерністської філософії, сформульований в дослідженнях Ж. Бордріярра, Ж. Делеза, Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотара. Проаналізовано, що термін «міжкультурна комунікація» базується: 1) на класичній позитивістській методології, якій представлена концепцією структурного функціоналізму; 2) системному методі; 3) концепції інформаційного суспільства. Важливе місце для розуміння терміну «міжкультурної комунікації» має концепція комунікативного дискурсу Ю. Габермаса. Вирішення фундаментальних проблем людського буття, висвітлених через призму комунікації, запропонували такі філософи як: К.-О. Апель, О.-Ф. Больнов, М. Бубер, Д. Бюглер, Л. Вітгенштейн, Х.Г. Гадамер, І. Гофман, Е. Гуссерль, В. Дальмаср, Г. Дебор, В. Кульман, Н. Луман, Г.М. Маклоен, М. Рідель, П. Ульріх, Ю. Габермас, В. Хьосле, К. Ясперс та інші. Проблематику комунікативної філософії розробляють такі філософи, як: М. Гаврилов, Е. Герасимова, А. Сроменко, А. Ішмуратова, Н. Колотілова, С. Куцепал, В. Лях, В. Пазенок, Л. Ситниченко. Сучасні наукові дискурси міжкультурної комунікації розвиваються як: 1) розуміння діалогу на основі взаємодії комунікації і культури, яку розвиває (М. Бахтін); 2) інформаційного суспільства (Н. Віннер, Й. Масуда, М. Маклоен, О. Тоффлер, Дж. Бенігер, М. Кастельс); 3) соціальної комунікації (Т. Дрідзе); 4) комунікативних здібностей суб'єктів. В результаті аналізу виокремлюються наступні види комунікації: 1) інформативний; 2) афективно-оціночний; 3) рекреативний; 4) переконуючий; 5) ритуальний. Подано авторське визначення міжкультурної комунікації як соціального явища, що представляє собою систему

комунікативних відносин, які закріплюються у вигляді системи символів і виступають найважливішою умовою суспільної діяльності людей та їх взаємодії, представляють собою соціально зумовлений процес передачі і сприйняття інформації як на рівні міжособистісного, так і масового спілкування, по різних каналах і за допомогою різних засобів спілкування.

У *підрозділі 1.3 – «Специфіка ціннісних орієнтацій міжкультурної комунікації в контексті онтологічних та аксіологічних засад»* – визначено специфіку ціннісних орієнтацій у комунікативній практиці глобального комунікативно-інформаційного суспільства і проаналізовано онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації, в контексті яких розроблено метод аксіологічного моделювання. Виявлено, що специфіка ціннісних орієнтацій комунікативної практики виходить з методологічних здобутків декількох парадигм, які є основою філософського плюралізму. Онтолого-аксіологічна парадигма реалізується в контексті особистісного розвитку і допомагає виявити специфіку ціннісних орієнтацій комунікативної практики на чотирьох рівнях: 1) глобальному чи загальнолюдському; 2) етнокультурному чи рівні визначення культури; 3) соціальних спільнот – соціальних суб'єктів, що вибудовують внутрішні і зовнішні комунікації; 4) рівні особистості – особистісного спілкування. Запропоновано розрізнення двох сторін міжкультурної комунікації як цілісного явища – техніко-технологічної і змістовної. Синтез ціннісного (аксіологічного) і компаративістського (порівняльного) підходів дозволяє визначити висхідні параметри комунікативного простору, у якому відбувається процес спілкування. Використання компаративно-аксіологічного методу для вирішення задач міжособистісного, мікро- і макрогрупового спілкування зумовлено фактором росту частоти, регулярності і швидкості комунікативних транзакцій внаслідок розгортання інформаційної революції, детермінованої глобалізацією. Основним механізмом, який приводить у дію аксіологічну складову міжкультурної взаємодії, являються ціннісні орієнтації. Проаналізовано онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації, в основі яких компаративно-аксіологічний метод, що розглядає цінності як «культурні коди», розшифрування яких дозволяє здійснювати міжкультурний вплив у «цивілізаційних формах» і/чи з максимальною ефективністю, сформовано методологію аксіологічного моделювання міжкультурної комунікації з акцентом на особистісний розвиток, який передбачає побудову системи цінностей на наступних рівнях: глобальному, загальнолюдському, етнокультурному чи рівні певних культур, рівні соціальних спільнот і рівні особистості, а також аксіологічних принципів, що забезпечують реалізацію і узгодження систем цінностей різних рівнів як у внутрішніх, так і в зовнішніх комунікаціях.

У **другому розділі – «Трансформація особистості від мовленнєвої до комунікативної як умова становлення ефективної культури міжкультурної комунікації»** – здійснено соціодіагностику деформацій міжкультурної комунікації для визначення реального стану процесів, пов'язаних з глобалізацією; розкрито сутність акультурації як процесу освоєння цінностей

чужої культури та культурної дифузії як просторового впливу культурних досягнень одних суспільств на інші; розроблено концепцію комунікативної культури особистості глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

У *підрозділі 2.1 – «Соціодіагностика деформацій міжкультурної комунікації в умовах розгортання культурної глобалізації»* – відмічається що в умовах культурної глобалізації соціодіагностика потребує осмислення міжкультурної комунікації. Проаналізовано, що у сучасному світі посилюються різноманітні потоки інформації, їх об'єм зростає в експоненціальному режимі. Проблеми міжкультурної комунікації пов'язані з глобальною культурою, вестернізацією, культурною глобалізацією що потребує виявлення об'єктивно-цивілізаційних і суб'єктивно-цивілізаційних причин. Динаміка міжкультурної комунікації розглядається як процес безперервного розвитку і зростання інформації у різних сферах соціального життя і на різних рівнях – цивілізаційному, національному, міжгруповому, міжособистісному. Міжкультурна комунікація представляє собою діалектичний процес, у якому діють різноманітні вектори соціокультурної взаємодії: інтеграція – диференціація; універсализація – партикуляризація; конфлікти – співпраця. Міжкультурна комунікація породжує таку проблему, як культурний шок, для подолання якого розкриваються напрями акультурації: 1) асиміляція (людина повністю приймає норми і цінності чужої культури); 2) сепарація (негація чужої культури при збереженні ідентифікації тільки зі своєю культурою); 3) маргіналізація (втрата ідентичності з власною культурою і відсутність ідентифікації з культурою більшості); 4) інтеграція (ідентифікація як з власною, так і новою культурою). Результатом акультурації являється адаптація до життя у чужій країні, яка проявляється у формах – соціопсихологічна, соціокомунікативна, економічна. В «чужому» суспільстві людина відчуває складнощі, безпорадність і дезорієнтованість, що породжують конфлікт на рівні індивідуальної свідомості, що являє собою культурну дистанцію. А. Фернхам та С. Бочнер довели, що культурна дистанція є головною детермінантою «культурного шоку». Аналіз соціодіагностики деформацій міжкультурної комунікації сприяє формуванню загальнолюдських універсальних принципів кооперації, подолання різноманітних суперечностей, що виникають в міжособистісному спілкуванні і визначаються лінгвістичними, когнітивними, соціальними, психологічними чинниками. В результаті аналізу соціодіагностики деформацій міжкультурної комунікації визначено реальний стан процесів комунікативного простору інформаційного суспільства, пов'язаний з глобалізацією, інтеграцією, міграційними тенденціями, вестернізацією культури, що потребують культурної адаптації, подолання культурного шоку та «взаємодії свідомостей» особистостей.

У *підрозділі 2.2 – «Культурна дифузія і акультурація в умовах глобалізації та інформаційного суспільства»* – представлено аналіз акультурації та культурної дифузії, які є складовими комунікаційного процесу. Акультурація – це процес взаємовпливу культур сприйняття одним народом чи частково культури іншого народу, як правило, більш розвинутого, є необхідним елементом міжкультурної взаємодії. Термін «акльтурація» ввійшов у науковий

обіг у США у 1930-рр. у зв'язку з вивченням культури американських індіанців, яку розуміли як засвоєння чужої культури (Р. Редфілд, Р. Лінтон і М. Херсковіч). На першому етапі вони розглядали акультурацію як результат комунікації груп, які представляють собою різні культури і виражаються у зміні культурних моделей у залежності від взаємодії груп. Під акультурацією розуміється процес освоєння цінностей чужої культури, в результаті якого відбуваються зміни ціннісних орієнтацій, типів поведінки, соціальних установок індивідів. Акультурація покликана вирішувати дві проблеми: 1) збереження своєї культурної ідентичності; 2) включення у чужу культуру. Комбінація можливих варіантів дає чотири основних стратегії акультурації: 1) асиміляцію; 2) сепарацію; 3) маргіналізацію; 4) інтеграцію. Доведено, що серед представлених стратегій найбільш успішною являється інтеграція, яка передбачає збереження суб'єктом міжкультурної взаємодії власної культурної ідентичності поряд з оволодінням культури титульного етносу. Культурна дифузія – це просторове розповсюдження культурних досягнень одних суспільств на інші; виникнувши в одному суспільстві, те чи інше явище культури може бути залученим в іншому суспільстві. Розвиток дифузійнізму пов'язаний з роботами Л. Фробеніуса (1873-1938), який висунув теорію культури, що має свою душу (paideuma); В. Шмідта (1868-1954), В. Копперса (1886-1961), Г. Чайлда (1892-1957). Авторка виділяє три основні варіанти дифузійнізму: 1) інвазіонізм (від англ. invasion – вторгнення), в основі якого великі соціокультурні зміни як наслідки вторгнення в культуру мігрантів, що приносять більш високий рівень культури і техніки; 2) теорії культурного центру (Е. Сміт), що відображали процес розповсюдження культури у вигляді послідовних хвиль розсіювання; 3) теорія культурних кіл (Ф. Гребнер, Л. Фробеніус), процеси яких виникають з новою силою. Визначено, що комбінація різноманітних варіантів вирішення цих проблем дає чотири основні стратегії акультурації: асиміляцію, сепарацію, маргіналізацію, інтеграцію. Розкрито, що в сучасному суспільстві, з однієї сторони, відбуваються зміни ціннісних орієнтацій, типів поведінки, соціальних установок індивідів завдяки асиміляції, а з іншої – процеси культурної дифузії як просторового розповсюдження культурних досягнень одних суспільств на інші, що розглядається через асиміляцію, сепарацію, маргіналізацію, інтеграцію, необхідних для ефективної регуляції міжкультурної комунікації.

У підрозділі 2.3 – «Формування концепції трансформації особистості від мовленнєвої до комунікативної як ефективного регулятивного ядра функціонування міжкультурної комунікації» – сформовано концепцію комунікативної культури особистості як регулятивного ядра міжкультурної комунікації, в основі якої механізми самоорганізації аутопоезисних самореферентних систем. Під мовленнєвою особистістю розуміється сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють створення і сприйняття мови (текстів, символів), які розрізняються: а) мірою структурно-мовленнєвої складності; б) глибиною і точністю відображення дійсності; в) певною цільовою спрямованістю. Для формування концепції трансформації особистості від

мовленнєвої до комунікативної використано механізм самоорганізації аутопоезисних самореферентних систем (У. Матурана і Ф. Варела). Відкриття системних властивостей аутопоезисності та операціональної замкнутості (самопородження власної поведінки при збереженні своєї цілісності і структурної визначеності) привели до структурного подання системи з оточуючим середовищем. Аутопоезична система внутрішньо підтримує рівновагу на трьох напрямках: 1) системна перспектива; 2) аутодетермінація; 3) контекстуалізація. Як різновид такої саморегуляції з'являється джойнерова комунікативна самореферентна мережа як неформалізована самоформуюча інформаційна система. В основі джойнерової комунікативної самореферентної мережі – комунікативна роль мови, яка зв'язує суб'єкта як біологічну, соціальну, вітальну, нейропсихологічну істоту з суспільними формами буття. Комунікативна компетенція включає наступні види: 1) аналітична компетенція; 2) емоційна компетенція; 3) креативна компетенція; 4) поведінська компетенція. Визначальними для комунікативної особистості являються мотиваційний, когнітивний і функціональний параметри, що сприяють поглибленню комунікативного процесу. Міжкультурна комунікація здійснюється у формах: 1) лінійна; 2) трансакційна; 3) інтерактивна (колоподібна), в основі якої зворотні зв'язки. Для більш глибокого проникнення в природу і структуру міжкультурної компетенції комунікативної особистості виділено декілька аспектів: 1) інформаційний; 2) гносеологічний; 3) аксіологічний; 4) нормативний. Таким чином, в основі формування концепції трансформації особистості від мовленнєвої до комунікативної – ідея про самоорганізацію аутопоезисних самореферентних систем і мережне спілкування в джойнерових товариствах як відносно нових формах спілкування.

У третьому розділі – «Міжкультурна комунікація як фактор формування інформаційно-комунікативного простору в умовах постмодерну» – здійснено аналіз розвитку кроскультурних комунікацій комунікативного простору епохи постмодерну; обґрунтовано сутність міжкультурної комунікації як системоутворюючого чинника сучасної інформаційної культури; визначено напрями ефективності детермінантів міжкультурної комунікації глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

У підрозділі 3.1 – «Розвиток кроскультурних комунікацій в умовах інформаційно-комунікативного простору постмодерну» – обґрунтовано, що постмодернізм є особливим світоглядом, відмінною рисою якого є дисконгруентність, тобто одночасне використання різноманітних точок зору. Фундаментальними для осмислення комунікації епохи постмодерну являються фрагментарність, децентрація, змінність, контекстуальність, невизначеність, іронія, симуляція. Під постмодерном розуміється сукупність наступних положень: 1) критика принципів класичного раціоналізму з точки зору плюралізму; 2) розробка основ нового світогляду та упровадження модерністських проєктів. Умови комунікації постмодерних суспільств відтворюють модули кроснетичної комунікації: 1) конструктивна і симетрична

комунікація; 2) деструктивна та асиметрична. Проаналізовано специфічні характеристики сучасної перформансної комунікації, у яких відображаються соціальні процеси і тенденції, в контексті яких зростають труднощі адаптації індивідів, соціальних груп, інститутів до реальності, яка «розсипається» на багато реальностей. Під перформансом розуміється комунікативний акт, що протікає у вигляді прямого спілкування ініціатора комунікації з реципієнтом (глядачем). Формою перформансної комунікації є флеш-моб, який сприяє швидкому її розповсюдженню у суспільстві постмодерну і характеризується деіндивідуалізацією і агораїзацією. В умовах інформаційно-комунікативного простору постмодерну ключовою категорією є поняття «ризому», яку характеризують гетерогенність, децентрованість та антиєрархічність. Відмічено, що найхарактерніші риси постмодерну, згідно з Іха-ба Хассаном: неточність; фрагментація; де-канонізація; втрата «Я» і внутрішнього світу; не-презетабельність і не-репрезетабельність; іронія; гібридизація; карнавалізація; перформанс і співучасть (енергія у русі); конструктивізм; іманентність, інтертекстуальність. У комунікацію постмодерну занурюється антропний спостерігач (теорія автопоезису), який підключає у контекст спілкування культурно-історичні виміри події-факту спостереження. Панівним класом в індустріальному суспільстві є нетократи – люди, що відмовились від цілісності особистості на користь швидкості адаптуватись в будь-яких нових умовах, що потребують використання величезних масивів інформації. Фактично ці люди мають зробити реальною постмодерністські уявлення про світ (відмова від реального світу, як від застарілої моделі сприйняття на користь віртуального суб'єкта. Доведено, що комунікація постмодерну ставить акцент на автономії, різноманітності індивідуальних і соціальних форм, плуралізмі, відкриває простір не тільки для діалогу, але й полілогу; відмову від канонів і авторитетів; актуалізує такі принципи, як, децентрація, невизначеність, фрагментарність, плинність, контекстуальність, що націлені на «деконструкцію» і «деструкцію» суспільного і індивідуального буття.

У підрозділі 3.2 – «Міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасної інформаційної культури» – обґрунтовано сутність міжкультурної комунікації як системоутворюючого чинника сучасної інформаційної культури, що реалізується на основі діалогічності і полілогічності як консенсусної взаємодії суб'єктів міжкультурної комунікації та здатності системи до самовітворення. Міжкультурну комунікацію як системоутворюючий фактор сучасної інформаційної культури визначають як «трансплантацію ідей» у комунікативному просторі. Для аналізу соціокультурних комунікацій і різних форм їх інституціонального функціонування використовують положення про діалогічність комунікації як консенсусної взаємодії (У. Матурана) та здатність системи до «самовітворення» (автопоезису), яка розвинена Н. Луманом у контексті комунікаційної парадигми. Якщо врахувати, що стратегічна мета системи – це самозбереження (через удосконалення) системи, то життєдіяльність системи підтримує інформаційний процес, тобто рух інформації, що здійснюється через комунікацію і трансляцію.

На думку Н. Лумана, суспільство являється прикладом самовідтворюючої і самореферентної системи, а формою співіснування є міжкультурна комунікація. Визначено, що у змістовному відношенні міжкультурна комунікація диференційована на чотири інформаційні напрями: 1) інноваційна; 2) орієнтаційна; 3) стимуляційна; 4) кореляційна. Встановлено, що роль інформаційної культури зумовлена реалізацією функцій: комунікативної, інтегративної, регулятивної, адаптаційної. Формування інформаційної культури базується на принципах – культурологічному, системному, аксіологічному, функціональному, психологічному, семіотичному, що поглиблює феномен міжкультурної комунікації. Інформаційною складовою комунікаційного системоутворення виділено культурні смисли (менталітет, традиція, тезаурус), параметри порядку та доведено, що міжкультурна комунікація – це вид спеціалізованої культури, а саме мережної культури, яка сприяє утворенню віртуальних спільнот людей, не обмежених просторовими рамками, країнами і континентами. Доведено, що міжкультурна комунікація як системоутворюючий чинник сучасної інформаційної культури реалізується на основі діалогічності і полілогічності як консенсусної взаємодії суб'єктів комунікації та здатності системи до «самовідтворення» (автопоезису) на рівні онлайн-товариств.

У *підрозділі 3.3 – «Детермінанти оптимізації міжкультурної комунікації в умовах трансформації сучасного українського суспільства»* – визначено напрями ефективності детермінантів міжкультурної комунікації. В контексті процесів модернізації сучасного суспільства набула великого значення проблема взаєморозуміння між представниками різних культур, що потребує готовності до міжкультурної комунікації і здатності до міжкультурної компетентності. Володіючи системою прямих і зворотних зв'язків, міжкультурна комунікація сприяє постійному розширенню смислового потенціалу культури комунікації. Проблеми розуміння у міжкультурній комунікації пов'язані з розумінням кодів і концептів культур. Саме на цій основі створюється атмосфера довіри, рівності і терпимості, які забезпечують ефективну взаємодію. Одним з пріоритетів міжкультурної комунікації має бути створення і рекламування позитивного іміджу України на міжнародній арені відповідно до викликів глобалізації. Доведено, що детермінантами оптимізації міжкультурної комунікації є: 1) знайомство з передовими розробками теорій міжкультурної комунікації зарубіжних і вітчизняних вчених; 2) розповсюдження і утвердження прогресивних комунікативних ідей в суспільній думці; 3) проведення різноманітних тренінгів з міжкультурної комунікації як засобу навчання міжкультурних компетентностей. До детермінантів оптимізації міжкультурної комунікації слід віднести: соціально-економічні детермінанти (формування інформаційного цивілізованого суспільства), соціально-культурні детермінанти (громадянська активність суб'єкта, висока освіченість особистості і намагання реалізувати нові можливості). На основі аналізу сучасного стану міжкультурної комунікації сучасна держава виділяє напрями оптимізації формування культури міжкультурної комунікації: 1) розробка адекватного розвитку етнокомунікаційної політики, що направлена на регулювання культури

міжкультурної комунікації в полікультурному соціумі; 2) розробка системної концепції організації управління міжкультурною комунікацією глобального соціуму з метою сприяння оптимізації позитивних комунікативних процесів на рівні регіону, держави і глобальної цивілізації; 3) прийняття комплексу законів, які б більш кардинально оптимізували правове поле комунікаційного простору. В результаті зроблено висновок, що міжкультурна комунікація виступає провідним чинником формування інформаційного суспільства і націлена на забезпечення ефективного кроскультурного спілкування людей, що спонукає особистість до вільного розвитку та реалізації можливостей сучасного індивіда в умовах глобального інформаційно-комунікативного простору.

У «Висновках» міститься низка важливих положень теоретичного і практичного характеру.

1. В контексті формально-дискурсивно-логічного аналізу розроблено теоретико-методологічні засади міжкультурної комунікації як головного атрибуту життєдіяльності суспільства, яка виступає якісною характеристикою нового етапу людської цивілізації, що приводить до формування «цілісного поля міжкультурної комунікації» глобального соціуму. З'ясовано наукові підходи до феномена міжкультурної комунікації, в контексті яких дане авторське визначення міжкультурної комунікації як соціального явища, зумовленого сукупністю різноманітних соціокультурних дій, що проявляються у вигляді культурного капіталу і представляють собою процес передачі і прийняття інформації. Наукові підходи до вивчення феномена міжкультурної комунікації виходять з того, що формування глобального інформаційного суспільства являється об'єктивно зумовленим процесом, в основі якого – всезростаючий вплив нових інформаційно-комунікаційних технологій на економіку, соціальну структуру, право, культуру, взаємовідносини держави і суспільства, міжнародні відносини.

2. Виявлено специфіку ціннісних орієнтацій у комунікативній практиці глобального комунікативно-інформаційного суспільства, в контексті якого проаналізовано онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації, в основі яких компаративно-аксіологічний метод, що розглядає цінності як «культурні коди», розшифрування яких дозволяє здійснювати міжкультурний вплив у «цивілізаційних формах»; сформовано сучасну методологію аксіологічного моделювання міжкультурної комунікації з акцентом на особистісний розвиток, який передбачає моделювання системи цінностей на чотирьох рівнях: глобальному чи загальнолюдському, етнокультурному чи рівні певних культур, рівні соціальних спільнот і рівні особистості.

3. Здійснено соціодіагностику деформацій міжкультурної комунікації в умовах розгортання глобальної комунікації з метою визначення реального стану процесів, що пов'язані з глобалізацією, інтеграцією, міграційними тенденціями, вестернізацією культури, що потребують культурної адаптації. Розкрито сутність аккультурації як процесу освоєння цінностей чужої культури, в результаті якого відбуваються зміни ціннісних орієнтацій, типів поведінки, соціальних установок індивідів, та культурної дифузії як просторового розповсюдження культурних

досягнень одних суспільств на інші, що розглядається через асиміляцію, сепарацію, маргіналізацію, інтеграцію.

4. Здійснено аналіз розвитку кроскультурних комунікацій в умовах інформаційно-комунікативного простору постмодерну, що полягає у визначенні багатоманітності шляхів розвитку комунікації як результату зростаючої культурної багатоманітності світу, що ставить акцент на автономії, підкреслює різноманітність індивідуальних і соціальних форм, плюралізм і відкрити демократію, такі принципи, як: децентрація, невизначеність, фрагментарність, плинність, контекстуальність, що націлені на «деконструкцію» і «деструкцію»; розроблено концепцію комунікативної культури особистості глобального суспільства, в основі якої ідея про самоорганізацію аутопоезисних самореферентних систем і мереже спілкування в джойнерових товариствах як відносно нових формах спілкування.

5. Визначено напрями ефективності детермінантів оптимізації культури міжкультурної комунікації, в основі яких соціоекономічні, соціополітичні, соціокультурні, соціоінституційні, соціоправові трансформації, котрі мають оптимізувати комунікативний простір. Вироблено напрями оптимізації культури міжкультурної комунікації, яка зводиться до: 1) створення і рекламування позитивного іміджу на міжнародній арені відповідно до викликів глобалізації 2) формування концепції і програми адекватного розвитку етнокомунікаційної політики, що направлені на регулювання культури міжкультурної комунікації в полікультурному соціумі; 3) розробки системної концепції організації управління міжкультурною комунікацією глобального соціуму з метою сприяння оптимізації позитивних і негативних зворотних зв'язків комунікативних процесів на рівні регіону, держави і глобальної цивілізації; 4) прийняття комплексу законів, які більш кардинально б змінили комунікативні пріоритети, оптимізували правове поле комунікаційного простору. В результаті зроблено висновок, що міжкультурна комунікація виступає як фактор формування глобального інформаційно-комунікативного простору.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у таких публікація автора:

Статті у фахових виданнях:

1. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація як атрибут соціокультурної життєдіяльності суспільства / В.І. Аксьонова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2011. – Вип. 45. – С. 128-141.

2. Аксьонова В.І. Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства / В.І. Аксьонова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2011. – Вип. 46. – С. 33-46.

3. Аксьонова В.І. Формування комунікативної культури особистості в умовах глобалізації та інформаційного суспільства/ В.І. Аксьонова // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: Філософські науки. – К.: КУТЕП, 2011. – Випуск 10. – С. 239-258.

4. Аксьонова В.І. Методологічні засади міжкультурної комунікації в контексті сучасного інформаційного суспільства / В.І. Аксьонова // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.] – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2011. – Вип. 49. – С. 311-319.

5. Аксьонова В.І. Культурна дифузія і акультурація в контексті розвитку комунікативної парадигми глобалізації та інформаційного суспільства / В.І. Аксьонова // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.] – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2012. – Вип. 56 (1). – С. 256-263.

6. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація як процес глобалізованого соціуму / В.І. Аксьонова // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.] – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2012. – Вип. 60 (5). – С. 476-484.

7. Аксьонова В.І. Наукові підходи до вивчення феномена міжкультурної комунікації в контексті розвитку глобального комунікативного суспільства В.І. Аксьонова // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: Філософські науки. – К.: КУТЕП, 2012. – Випуск 12. – С. 202-220.

8. Аксьонова В.І. Формування комунікативної особистості в умовах глобалізації суспільства / В.І. Аксьонова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012. – Вип. 49. – С. 63-77.

9. Аксьонова В.І. Детермінанти оптимізації міжкультурної комунікації в умовах сучасного глобалізованого соціуму / В.І. Аксьонова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012. – Вип. 50. – С. 220-230.

Публікації в інших виданнях:

10. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація в умовах сучасного діалогу культур / В.І. Аксьонова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії і практики: [зб. наук. пр.]; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2011. – Вип. 50. – С. 135-145.

11. Аксьонова В.І. Онтологічні та аксіологічні засади міжкультурної комунікації в умовах формування і розвитку інформаційного суспільства / В.І. Аксьонова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії і практики: [зб. наук. пр.]; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2011. – Вип. 51. – С. 340-350.

Матеріали конференцій:

12. Аксьонова В.І. Інфосфера як новий соціальний концепт міжкультурної комунікації в умовах сучасного державотворення / В.І. Аксьонова // Міжнародна науково-практична конференція «Зародження і розвиток українського цивілізованого простору: проблеми національної держави, духовної і культурної

самобутності українського народу», присвяченої 1500-річчю виникнення української державності і 20-ій річниці відродження державності України; 11-12 листопада 2011 року. – Ужгород, 2011. – С. 152-166.

13. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація особистості як процес взаємного обміну цінностями в процесі інтеркультурного діалогу / В.І. Аксьонова // Євроінтеграційна політика України в умовах глобалізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 21-23 листопада 2011 року / За ред. д. філос. н., проф. Воронкової В.Г.; Запоріжжя: держ. інж. акад. – Запоріжжя: ЗДІА, 2011. – С. 54-56.

14. Аксьонова В.І. Формування міжкультурної комунікації як «дому буття» в умовах культурної глобалізації / В.І. Аксьонова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка / Треті Всеукраїнські Кулішеві читання в філософії етнокультури, присвячені пам'яті С.Б. Кримського: «Феноменологія софійності в українській культурі». За ред. проф. В.А. Личковаха / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол.ред. Носко М.О. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – С. 203-205.

15. Аксенова В.И. Языковая личность в контексте межкультурной коммуникации глобального коммуникационного общества / В.И.Аксенова // VI Всероссийская ежегодная научно-практическая конференция с международным участием «Профессионально компетентная личность в мировом образовательном пространстве» «Кросскультурная коммуникация в аспекте информационного межсубъектного взаимодействия»; 2 февраля 2012 г. – Новосибирск, 2012. – С. 7-10.

16. Аксьонова В.І. Процес саморозгортання міжкультурної комунікації в умовах глобалізації / В.І. Аксьонова // Теорія і тактика ефективного управління: Матеріали XVII науково-технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА, 17-20 квітня 2012 р., м. Запоріжжя. – Том 5 (частина 1). – Запоріжжя, ЗДІА, 2012. – С. 19.

АНОТАЦІЇ

Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація як фактор формування глобального інформаційно-комунікативного простору. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія і філософія історії. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2012.

Дисертацію присвячено пізнавальній проблемі, яка пов'язана з дефіцитом теоретичного та практичного дослідження міжкультурної комунікації як фактору формування глобального інформаційно-комунікативного простору з метою формування концепції міжкультурної комунікації глобального інформаційно-комунікативного соціуму. У дисертації здійснено осмислення теоретико-методологічних засад міжкультурної комунікації на етапі трансформації сучасного українського суспільства; проаналізовано трансформацію особистості

від мовленнєвої до комунікативної як умови становлення ефективної культури міжкультурної комунікації; розкрито сутність міжкультурної комунікації як фактору формування інформаційно-комунікативного простору постмодерну, яку здійснено на основі синтезу положень загальної теорії систем, діалектико-синергетичного методу, кроскультурного підходу, аксіологічного моделювання.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, мовленнєва особистість, комунікативна особистість, культура міжкультурної комунікації, деформації міжкультурної комунікації, культурна дифузія, акультурація, глобалізація, кроскультурні комунікації, детермінанти оптимізації.

Аксенова В.И. Межкультурная коммуникация как фактор формирования глобального информационно-коммуникативного пространства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2012.

Диссертация посвящена познавательной проблеме, которая связана с дефицитом теоретического и практического исследования и рефлексии межкультурной коммуникации как фактора формирования глобального информационно-коммуникативного пространства, а также экспликации понятийного аппарата с целью формирования концепции межкультурной коммуникации глобального информационно-коммуникативного социума (описательно-аналитический тезаурус) путем теоретического синтеза парадигмальных дискурсов. В работе осуществлено социально-философское осмысление теоретико-методологических основ межкультурной коммуникации на этапе трансформации современного украинского общества; проанализировано трансформацию личности от языковой к коммуникативной как условия формирования информационно-коммуникативного пространства, которые представлены в научном дискурсе постмодерна. В диссертации осуществлено научную рефлексию концепции трансформации личности от языковой к коммуникативной как эффективного регулятивного ядра функционирования межкультурной коммуникации, которую осуществлено на основе синтеза положений общей теории систем, диалектико-синергетического метода, кроскультурного подхода, аксиологического моделирования и определены детерминанты оптимизации межкультурной коммуникации в условиях глобального информационно-коммуникативного пространства.

В диссертации получили дальнейшее развитие исследования понятийного аппарата межкультурной коммуникации глобального информационно-коммуникативного общества; определена специфика ценностных ориентаций в коммуникативной практике глобального коммуникативно-информационного общества, в контексте которого проанализированы онтологические и аксиологические основы и введен в практику метод аксиологического

моделирования. Осуществлена социодиагностика деформаций межкультурной коммуникации для определения реального положения процессов, связанных с глобализацией, интеграцией, миграционными тенденциями, вестернизацией культуры; раскрыта сущность аккультурации как процесса освоения ценностей чужой культуры и культурной диффузии как пространственного влияния культурных достижений одних обществ на другие.

В диссертации осуществлен анализ развития кросскультурных коммуникаций информационно-коммуникативного пространства эпохи постмодерна, в которую погружен антропный наблюдатель, а также обоснована сущность межкультурной коммуникации как системообразовательного фактора современной информационной культуры, которая реализуется на основе диалогичности и полилогичности как консенсусного взаимодействия субъектов коммуникации и способности системы к самовоспроизведению, а также определены детерминанты оптимизации межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, языковая личность, коммуникативная личность, культура межкультурной коммуникации, деформации межкультурной коммуникации, культурная диффузия, аккультурация, глобализация, кросскультурные коммуникации, детерминанты оптимизации.

Aksenova V.I. Intercultural communication as a factor of forming the global informative and communicative space. – Manuscript.

The dissertation for the degree of candidate in philosophical sciences, subject field 09.00.03 – social philosophy and philosophy of history. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2012.

The thesis is devoted to cognitive problem associated with lack of theoretical and practical study of intercultural communication as a factor shaping the global information and communication space to form concepts of intercultural communication global information and communication society. The author presents the comprehension of theoretical and methodological principles of intercultural communication at the stage of transformation of modern Ukrainian society analyzed the transformation of personality from speech communication as a condition to becoming an effective culture intercultural communication essence of intercultural communication as a factor shaping information and communication space of postmodernism, which is carried out on the basis of synthesis provisions of general systems theory, dialectical synergistic method crosscultural approach axiological modeling.

Keywords: intercultural communication, language identity, communicative personality, culture intercultural communication, intercultural communication deformation, cultural diffusion, acculturation, globalization, cross-cultural communication, the determinant of optimization.

НБ НПУ

100161177

Підписано до друку 26.12.2012 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 859

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

